

**This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.**

**Author(s):** Sirviö, Tomi

**Title:** Kirja-arvostelu : Ilmar Taska (suom Jouko Vanhanen) : Tulevaisuuden kutsu

**Year:** 2023

**Version:** Published version

**Copyright:** © Kirjoittaja 2023

**Rights:** CC BY 4.0

**Rights url:** <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

**Please cite the original version:**

Sirviö, T. (2023). Kirja-arvostelu : Ilmar Taska (suom Jouko Vanhanen) : Tulevaisuuden kutsu. Maailmankirjat : käännöskirjallisuuden verkkolehti. <https://www.maailmankirjat.mape.net/ilmar-taska-tulevaisuuden-kutsu/>

# Ilmar Taska (suom Jouko Vanhanen): Tulevaisuuden kutsu

PM/31 ADMIN



**TOMI SIRVIÖ**

*Tulevaisuuden kutsu* kertoo yhteiskunnasta, joka on monen epidemian ja lockdownin jälkeen kääntymässä kohti aivopesevää virtuaalimaailmaa. Yksi henkilö toisensa perään saadaan riippuvaiseksi Elysium-nettisivustosta, jossa julkkikset, kuten Marilyn Monroe, J.F. Kennedy ja Marlene Dietrich juttelevat mukavia virtuaalilaseja pitävän käyttäjän kanssa. Mistään *Star Trek the Next Generation* -tv-sarjan holokannen tasoisesta teknologiasta ei siis ole kyse. Romaanin suomenkielinen nimi on oivaltava ja ironinen: kehittyvä virtuaalitekniikka implikoi tulevaisuutta, mutta sen tarjoama, koukuttava

sisältö edustaa suurimmalta osin menneisyyttä. Ironia ulottuu myös lukukokemukseen: lukija kutsutaan tulevaisuuteen, mutta hän saakin tarkastella oman aikansa ilmiöitä vain vaivoin vieraannutettuina.

Virolaisen Ilmar Taskan romaani edustaa sitä tieteisfiktion linjaa, jossa aiemmin ns. valtavirran kaunokirjallisuutta kirjoittanut alkaa kirjoittaa scifiä. Suomessa tällaisesta genreen hyppäämisestä voi pitää esimerkkinä Arto Paasilinnan romaania *Koikkalainen kaukaa* (1987). Uudemmasta kirjallisuudesta voisi verrokkina mainita Miki Lukkosen romaanin *Elämä: Esipuhe* (2021), jossa käsitellään samantapaisia digitaalisuuteen liittyviä aiheita. Taskan teoksen sävystä tulee mieleen myös Kullervo Kukkasjärven *Aurinkotuuli* (1975), jossa vuonna 1970 syväjäädetytty mies herätetään paheksumaan vuoden 1999 yhteiskuntaa. *Tulevaisuuden kutsu* on kuin todiste siitä miten realistisen ja ihmeellisen fiktion raja on hämärtynyt: kun teknologinen kehitys kiihtyy, kuuluu keksinnöillä spekuloida miltei jokaisen mielenmaisemaan. Samoin maapallon huolestuttava tila saa nykyihmisen ennakoimaan katastrofeja. Kuitenkin Taskan pitäytyminen tiukasti kiinni omassa ajassaan mahdollistaa sen, että hän ei tule keksineeksi pyörää uudestaan. Taska ei siis kierrätä ikivanhoja scifi-ideoita uusina. Romaanin päähenkilöitä ovat näyttelijäjulkkis Robert, joka saa ainoana nykyihmisenä virtuaaliversion Elysiumista, hänen poikansa Tom, joka etsii yhteyttä isäänsä, ja historianopettaja Ester, joka puolestaan ihastuu Robertiin. Muita näkökulmahenkilöitä ovat huumausaineita käyttävä koulun turvallisuuspäällikkö Ada ja Daniel, joka on sekä Robertin elokuva-alan että yhteiskuntaa kohti vallankumousta ja diktatuuria manipuloivan vallan agentti. Jokaisen näkökulmahenkilön maailmankuva tulee selvästi esille. Esimerkiksi Ester peilaa tapahtumia historiaa vasten. Kun Ester ennakoii tulevia levottomuuksia, hän vertaa niitä mielessään Venäjän ja Ranskan vallankumouksiin. Historia ja nykyisyys asettuvat ristiriitaan puolestaan kun Ester antaa vanhat kenkensä skannerin tarkistettavaksi turvatarkastuksessa: ”Hän oli ostanut kenkensä vanhaintavarainkaupasta. Ne olivat mukavat kengät aitoa nahkaa, mutta ainakin kolmekymmentä vuotta vanhat. Häntä ei häirinnyt se, että kengät olivat kuluneet jonkun muunkin jaloissa. Historianopettajana hän kulki mielihyvin jonkun muun jäljissä. Oli vain ollut hiukan kiusallista joutua katselemaan turvahenkilön kanssa niiden tummunutta sisäpuolta, kun kengät historiallisine vuoreineen liikkuivat skannerin liukuhihnalla.” (s. 81.) Lainauksesta on helppo havaita, että romaanin henkilöt ovat stereotyyppisiä mutta tiedostavat sen.

Romaani rakentaa lähitulevaisuuden todellisuutta yksityiskohdilla, joita kerronta sivuaa: Geneettisesti muokatut puut kukkivat samaan aikaan, laittomat lääkärit poistavat mikrosuruja koululaisten ihon alta. Puistotyöntekijä pölyttää pensasta isolla harjalla, mikä viittaa mehiläisten sukupuuttoon, talojen seinät tulostuvat 3D-printteristä, työttömät saavat pian VR-töitä ja niin edelleen. Romaani rakentaa maailmaa myös henkilöidensä taustatarinoiden avulla: esimerkiksi Tomin äiti on kuollut ties monenteenko pandemia-aaltoon. Sen sijaan Adalla ei ole menneisyyttä, koska hän on siivonnut kaikki jälkensä internetistä. Ada myös pakenee historiaansa: Kun Adan pitäisi mennä vanhainkotiin katsomaan äitiään, hän kirjautuukin virtuaalitodellisuuden tapaamaan parantolassa viruvaa Leniniä. Romaanin maailmaa kuvaa hyvin motoksikin sopiva miete: ”Kaikki oli liian pehmeää, vaikka elämä oli käsittämättömän jähmeää” (s 11).

Kerronta tuo nykyajan tai lähitulevaisuuden ongelmia pintaan ja osoittelee niitä lähes hengästyttävästi. Kun henkilöt menevät virtuaalitodellisuuteen, osoittelu lakkaa ehkä hetkeksi ja he kohtaavat sen, mitä ovat tunteneet ajassaan menettävänsä. Poikkeuksena on Tom, joka ei uppoudu ainoastaan historialliseen hahmoon vaan viettää aikaa julkkisisänsä kopion kanssa. Tom on poikkeus siinäkin suhteessa, että hänestä virtuaalissa ei korvaa oikeaa –ainakaan ensin. Myöhemmin myös Ester alkaa tapailia virtuaali-Robertia.

Tyyli ei muutu oikeastaan ollenkaan kun virtuaalitodellisuuteen on siirrytty, sen takia lukija voi kokea vieraannuttavan yllätyksen kun näkökulmahenkilö ei juttelekaan aidon Robertin vaan tämän virtuaaliversion kanssa. Samantapainen vaikutus syntyy niinä parina kertana, kun virtuaalitodellisuus paljastuu uneksi: Elysiumin asukkaat pääsevät käyttäjien mieleen kuin virukset tietokoneisiin – käyttäväthän ne hänen verkkoon jättämiään metatietoja manipuloidakseen. Teoksen loppupuolella ihmisen kehyksen kognitiivinen vieraannuttaminen jatkuu, kun kysytään onko Robert oikeastaan korvattu kloonilla – tai jopa zombilla.

Romaanissa ei kerrota mihin vuoteen sen tapahtumat sijoittuvat, mutta se tähtää keksinnöillään lähitulevaisuuteen, ehkä jopa muutaman vuoden päähän. Osa uutuuksista on tosin jo tätä päivää, ja sci-firomaanina *Tulevaisuuden kutsu* onkin vanhentunut ennen aikojaan. Muun muassa kauko-ohjattavine hyönteisineen romaani muistuttaa Netflixin *Black Mirroria* (2011-) jossa niin ikään teknologian vaikutus yhteiskuntaan tulee keskeisesti esille, vaikka Taskan teos ei yllä sarjan tasolle, sillä *Tulevaisuuden kutsu* ei ole lainkaan järkyttävä. Päinvastoin yhtäkään ällistyttävää

käännettä ei Taska onnistu luomaan. Tosin kerronta tuo hetkittäin mieleen tv-sarjojen kamera-ajon konventiot: ”Ada seurasi, miten ohi kiiruhtavat oppilaat vilkuilivat kysyvästi opettajaa. Joku tervehti tai nyökkäsi. (...) Ester kaiveli nyt laukkuaan ja kääntyi uudestaan vilkuillen olkansa yli. Nyt häntä oli parempi seurata toisesta kamerasta. Ada suurensi sen kuvaa omalla monitorillaan. Zoomaus paljasti opettajan huolestuneen ilmeen ja epävarman ryhdin.” (s. 99.) Pinnaltaan tv-sarjamainen kohtaus ei kuitenkaan tuo tekstiin kaivattua jännitettä.

Kontakti toiseen ihmiseen on tärkeää. Sen kummempia ratkaisuja ongelmiin ei romaani houkuttele lukijaa miettimään, vaan se saa hänet ainoastaan päivittelemään: mihin tämä maailma on oikein menossa. *Tulevaisuuden kutsu* olisi oiva oheislukeminen oppitunnille, jossa luennoitaisiin korona-ajasta, sen suluista, liikkumisrajoituksista ja sen tarjoamista ihmissuhteiden korvikkeista, jopa siihen liittyvistä salaliittoteorioista, joita teos sekä kommentoi lennokkaasti henkilöiden itselleen kertomissa vitseissä että ottaa osaksi juonikuviota.

**Ilmar Taska:** *Tulevaisuuden kutsu* (Elüüsiiumi kutse). Suom. Jouko Vanhanen. WSOY 2023. 343 s.

**Tomi Sirviö** on runoilija ja kirjoittamisen väiröstutkija Jyväskylän yliopistosta